

Förslag till genomförande av nya luftkvalitetsdirektivet

–
Luft i Väst årsmöte 260521

Nytt luftkvalitetsdirektiv – vad händer?

- Nya luftkvalitetsdirektivet antaget oktober 2024
- Direktivet ska vara genomfört i svensk lagstiftning inom två år (december 2026)
- Regeringsuppdrag (→ MB, LKF)
 - 30 maj 2025
 - 30 nov 2025
- NV:s föreskrifter om kontroll
- Fem nya genomförandeakter kommer även under 2026

Lagstiftning

- 5 kap miljöbalken
- Luftkvalitetsförordningen
- Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet

Vägledning

- NV:s vägledningar (Luftguiden, vägledning om objektiv skattning m.m.)
- Stödfunktionernas vägledningar m.m. (datavärden, referenslaboratorierna)

Genomförande av det nya luftkvalitetsdirektivet

Regeringskansliets promemoria

- Rättslig prövning (artikel 27).
- Rätt till skadestånd (artikel 28).
- Publicerades den 23 juni 2025.

Regeringsuppdrag till Naturvårdsverket

Naturvårdsverkets delredovisning

- Förslag på ändringar i **miljöbalken**.
- Förslag på ändringar i **luftkvalitetsförordningen som följer av ändringarna i miljöbalken**.
- Förslag till **undantag** enligt direktivet **som kräver ändringar i miljöbalken**.
- En konsekvensanalys av förslagen.
- Redovisades 250515.

Naturvårdsverkets slutredovisning

- Förslag till ändringar i **luftkvalitetsförordningen**.
- Förslag om hur **befintlig lagstiftning som går utöver gällande direktiv** kan anpassas till det nya luftkvalitetsdirektivet.
- Redovisning av vilka **miljökvalitetsnormer som går utöver** det nya direktivet som bör behållas utifrån ett hälsoperspektiv.
- En redogörelse för möjliga **undantag** enligt direktivet.
- En översyn av Sveriges **zonindelning** för luftkvalitet.
- En konsekvensanalys av förslagen.
- Redovisades 251124.

Revidering av Naturvårdsverkets föreskrifter

- Ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet.
- Genomförande av direktivets bilagor m.m.
- Arbete pågår.

[Yttranden](#) på Regeringskansliets remiss. Deadline 20 oktober 2025.

[Yttranden](#) på Regeringskansliets remiss. Deadline 27 mars 2026.

Remiss planeras till hösten 2026

Miljökvalitetsnormerna

Direktivet: Art 13 & bilaga I. Slutredovisning: Avsnitt 3.6.2

Förorening	NV:s förslag till nya MKN [tillåtna överskridanden]	Direktivets gräns/målvärde [tillåtna överskridanden]	Nuvarande MKN [tillåtna överskridanden]	WHO:s riktvärden [tillåtna överskridanden]
PM10	20 µg/m ³ (år) från 2030	20 µg/m ³ (år) från 2030	40 µg/m ³ (år)	15 µg/m ³ (år)
	45 µg/m ³ (dygn) från 2030 [18 dygn]	45 µg/m ³ (dygn) från 2030 [18 dygn]	50 µg/m ³ (dygn) [35 dygn]	45 µg/m ³ (dygn) [3-4 dygn]
PM2,5	10 µg/m ³ (år) från 2030	10 µg/m ³ (år) från 2030	25 µg/m ³ (år)	5 µg/m ³ (år)
	25 µg/m ³ (dygn) från 2030 [18 dygn]	25 µg/m ³ (dygn) från 2030 [18 dygn]	-	15 µg/m ³ (dygn) [3-4 dygn]
Kvävedioxid (NO ₂)	20 µg/m ³ (år) från 2030	20 µg/m ³ (år) från 2030	40 µg/m ³ (år)	10 µg/m ³ (år)
	50 µg/m ³ (dygn) från 12 dec 2026 [18 dygn]	50 µg/m ³ (dygn) från 2030 [18 dygn]	60 µg/m ³ (dygn) [7 dygn]	25 µg/m ³ (dygn) [3-4 dygn]
	200 µg/m ³ (timme) från 12 dec 2026 [3 timmar]	200 µg/m ³ (timme) från 2030 [3 timmar]	200 µg/m ³ (timme) [18 timmar] 90 µg/m ³ (timme) [175 timmar]	200 µg/m ³ (timme)
Bens(a)pyren	1,0 ng/m ³ (år) från 2030 (→ gränsvärde)	1 ng/m ³ (år) från 2030 (→ gränsvärde)	1 ng/m ³ (år) (målvärde)	0,12 ng/m ³ ^(a) (år) 0,012 ng/m ³ ^(b) (år)

Gulmarkerad text: förslaget går längre än direktivets minimikrav

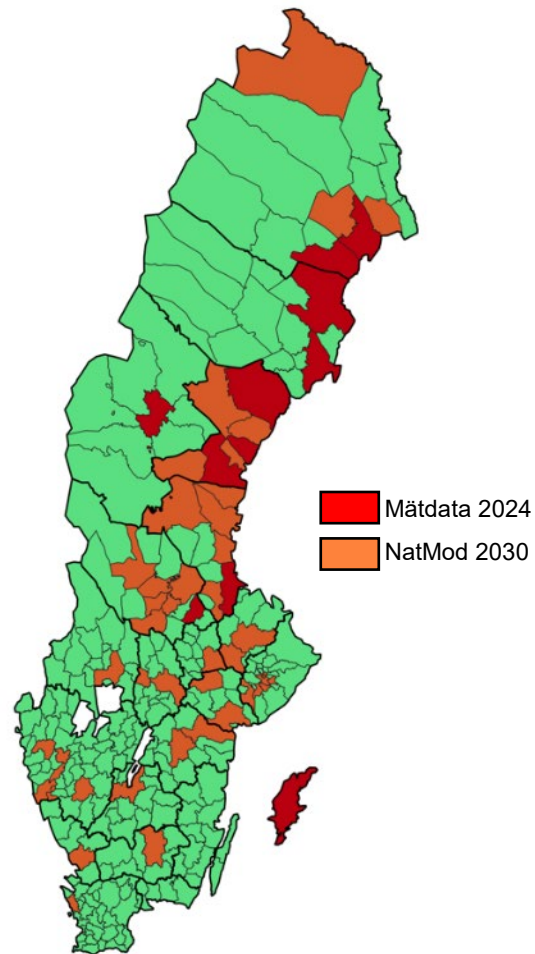
- Normerna ovan är de som bedöms mest relevanta för Sverige
- Finns även förslag på nya normer för O₃, SO₂, CO, bensen, metaller samt nya krav på exponeringsminskning och tröskelvärden för larm och information

^(a) Referensvärde som motsvarar en utökad risk för 1 extra cancerfall per 100 000 exponerade.

^(b) Referensvärde som motsvarar en utökad risk för 1 extra cancerfall per 1 000 000 exponerade.

Nya MKN: konsekvenser

- Fler kommuner förväntas överskrida de nya normerna
- PM10 svårast att klara i Sverige
 - 12 kommuner över normens nivå enligt [mätdata \(2024\)](#)
 - 47 kommuner enligt [Nationell modellering 2023](#)
 - 55 kommuner enligt prognoser till 2030
- Övriga normer klaras sannolikt till 2030
 - Dygnsnormen för PM2,5 kan komma att överskridas om halterna ökar p.g.a. ökat trafikarbete?
 - Störst osäkerheter i underlaget för bens(a)pyren

Kommuner med >18 dygn >45 µg/m³

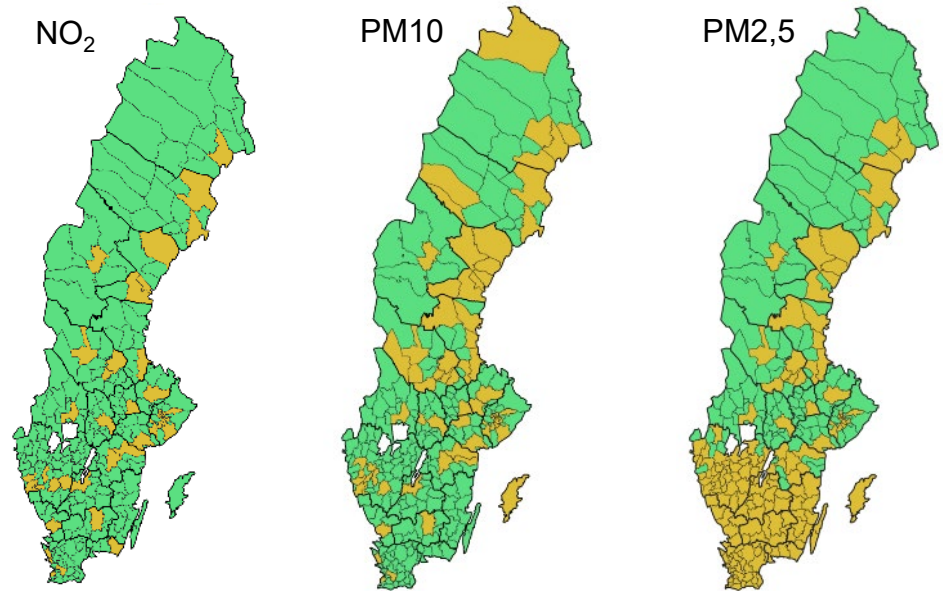
Utvärderingströsklarna

Förorening	NV förslag till nya utvärderingströsklar	Befintliga nedre utvärderingströsklar (NUT)	Befintliga övre utvärderingströsklar (ÖUT)
PM2,5	5 µg/m ³ (Årsmedel)	12 µg/m ³ (Årsmedel)	17 µg/m ³ (Årsmedel)
PM10	15 µg/m ³ (Årsmedel) 30 µg/m ³ (≤18 dygn)	20 µg/m ³ (Årsmedel) 25 µg/m ³ (≤35 dygn)	28 µg/m ³ (Årsmedel) 35 µg/m ³ (≤35 dygn)
NO ₂	10 µg/m ³ (Årsmedel)	26 µg/m ³ (Årsmedel) 36 µg/m ³ (≤7 dygn) 54 µg/m ³ (≤175 timmar) 100 µg/m ³ (≤18 timmar)	32 µg/m ³ (Årsmedel) 48 µg/m ³ (≤7 dygn) 72 µg/m ³ (≤175 timmar) 140 µg/m ³ (≤18 timmar)
SO ₂	40 µg/m ³ (≤3 dygn)	50 µg/m ³ (≤3 dygn) 100 µg/m ³ (≤175 timmar)	75 µg/m ³ (≤3 dygn) 150 µg/m ³ (≤175 timmar)
CO	4 mg/m ³ (≤3 dygn)	5 mg/m ³ (8-timmarsmedel)	7 mg/m ³ (8-timmarsmedel)
Bensen	1,7 µg/m ³ (Årsmedel)	2 µg/m ³ (Årsmedel)	3,5 µg/m ³ (Årsmedel)
Bly	50 ng/m ³ (Årsmedel)	0,25 µg/m ³ (Årsmedel)	0,35 µg/m ³ (Årsmedel)
Arsenik	3,0 ng/m ³ (Årsmedel)	2,4 ng/m ³ (Årsmedel)	3,6 ng/m ³ (Årsmedel)
Kadmium	2,5 ng/m ³ (Årsmedel)	2 ng/m ³ (Årsmedel)	3 ng/m ³ (Årsmedel)
Nickel	10 ng/m ³ (Årsmedel)	10 ng/m ³ (Årsmedel)	14 ng/m ³ (Årsmedel)
Bens(a)pyren	0,30 ng/m ³ (Årsmedel)	0,4 ng/m ³ (Årsmedel)	0,6 ng/m ³ (Årsmedel)

Utvärderingströsklarna: Konsekvenser

- Fler kommuner kommer att överskrida de nya utvärderingströsklarna

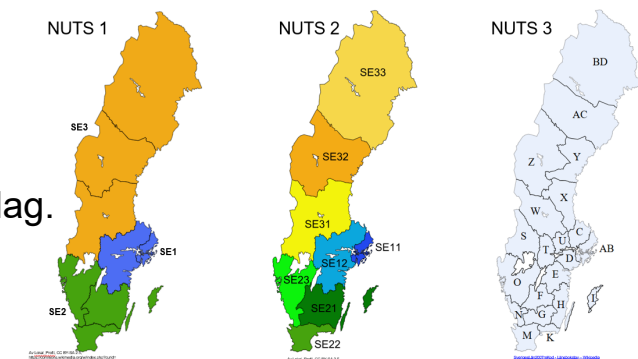
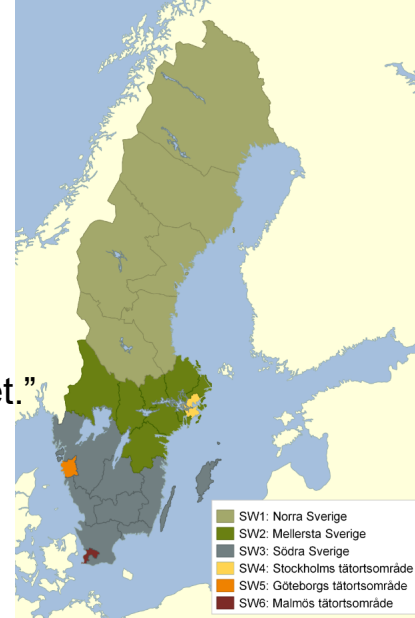
Uppskattningar baserad på
[Nationell modellering 2023](#)

- Antalet kommuner som berörs av skärpningarna i praktiken kommer däremot att bli betydligt mindre, p.g.a. möjlighet att samverka

Ny zonindelning

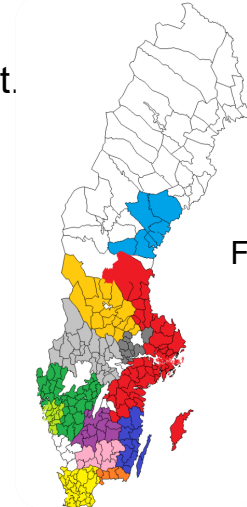
- Sverige och övriga EU indelat i zoner för utvärdering och förvaltning av luftkvaliteten.
- Sveriges sex zoner har idag ingen relevans för själva kontrollen. Används för rapporteringen av data till EU.
 - Regeringsuppdraget: "Se över Sveriges zonindelning för luftkvalitet."
 - Bättre efterlevnad av direktivets krav.
 - Underlätta uppföljningen och rapporteringen.
 - Bättre matchning mellan zonerna och de områden som kontrollen faktiskt bedrivs inom.
- NUTS 1-3. EU:s regionala indelning för statistikredovisning.*
 - NUTS 1: Föreslås för långdistanstransporterade föroreningar (ozon, PM_{2,5}). Kostnadseffektivt.
 - NUTS 2: Föreslås ej, motsvarar ingen administrativ indelning idag.
 - NUTS 3: Motsvarar länen – och bäst hur kontrollen sker idag. Föreslås tillämpas för de flesta föroreningar.

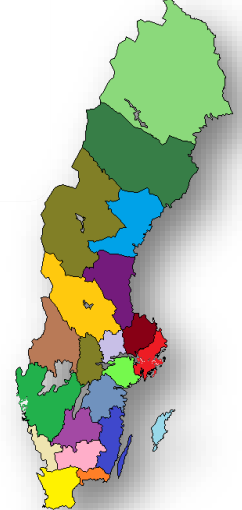
Samverkan och zoner

- De flesta kommuner bedriver kontrollen av MKN i samverkan. Resurseffektivt.
- Kontrollen föreslås kunna ske i samverkan även i fortsättningen, men
 - kraven på kontroll behöver uppfyllas i respektive zon (en zon = ett län)
 - luftkvaliteten och befolkningmängden i zonen/länet avgör vilka mätkrav som ställs.
- Samverkan föreslås vara fortsatt frivillig. De kommuner som inte vill samverka behöver uppfylla kraven själva.
- Samarbete mellan/inom zoner föreslås vara möjligt i praktiken, dvs. samarbete kan fortsätta inom ramen för t.ex. luftvårdsförbund.

Dagens samverkansområden

Förslag ny förordning
NUTS 3

Hur kommer samverkan att påverkas i Luft i Väst och Västra Götalands län?

- Kontrollkraven ska uppfyllas i zonen, dvs. enligt förslaget: Västra Götalands län.
- Baseras på halternas förhållande till utvärderingströskeln samt invånarantalet i zonen.
 - Kraven ska uppfyllas av alla kommuner gemensamt (i praktiken Luft i Väst och Göteborgsregionens luftvårdsförbund).

Tabell 1 – Minsta antal provtagingspunkter för fast mätning för att utvärdera efterlevnaden av gränsvärden och målvärden för skydd av människors hälsa samt tröskelvärderna för larm och tröskelvärderna för information (för alla föroreningar utom ozon)

Zonens befolkning (inomst)	Minsta antal provtagingspunkter om koncentrationerna överstiger utvärderingsgränserna				
	NO _x , SO ₂ , CO, benzen	PM ₁₀	PM _{2.5}	Ps, Cd, As, Ni i PM ₁₀	Bemätningsvärdet i PM _{2.5}
0-249	2	2	2	1	1
250-499	2	2	2	1	1
500-749	2	2	2	1	1
1 000-1 499	3	2	2	2	2
1 500-1 999	4	3	3	2	2
2 000-2 749	5	3	4	2	2
2 750-3 749	6	4	4	2	3
3 750-4 749	7	5	5	2	3
4 750-5 749	8	5	6	3	4

! Direktivet anger minimikraven. Det är minst lika viktigt att tänka på att ha en mätstrategi som gynnar de kommuner som ingår i luftvårdsförbunden (och de invånare som bor där).

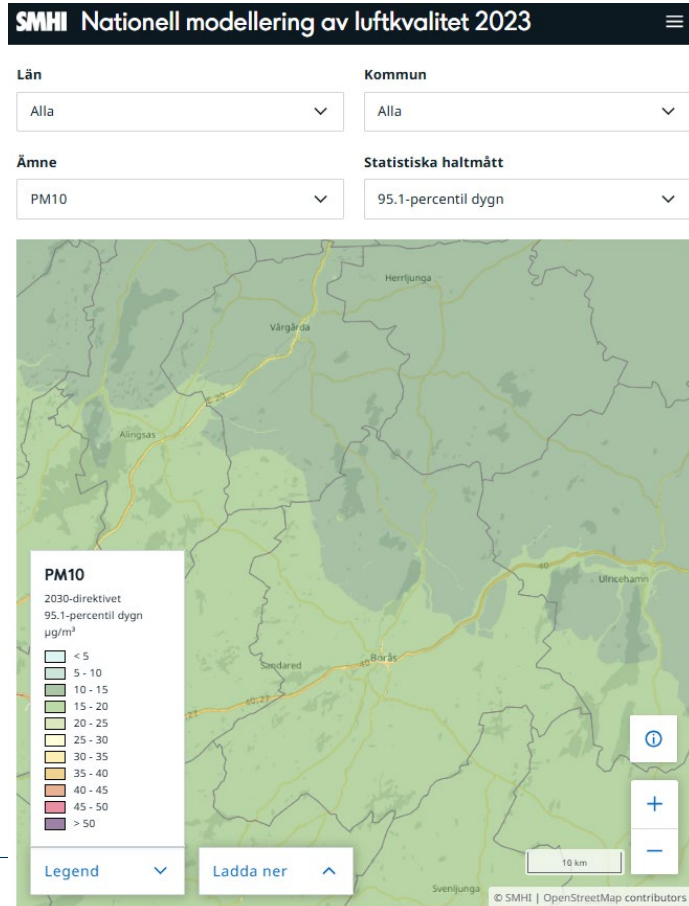
- Vilket är syftet med mätningarna?

- Följa kraven
- Folkhälsa
- Goodwill

→ Rekommendation: fortsätta förbundens verksamhet som idag och uppfylla kraven inom respektive förbund (samverkansområde).

Nationell modellering och SIMAIR

- Ökade krav på luftkvalitetsmodellering i direktivet
- Viktigt att kommunerna och samverkansområden får stöd i arbetet
- Naturvårdsverket har föreslagit:
 - En årlig nationell modellering av NO₂, PM10 och PM2,5 som stöd i kommunernas kontroll av luftkvalitet (bl.a. val av mätplats, ”mättrabatt”)
 - Fritt tillgängligt SIMAIR så att kommunerna kan göra egna modelleringar och klara de ökade kraven kring åtgärdsprogram
- Förslagen förutsätter en ökad statlig finansiering

Krav på åtgärder vid höga halter av luftföroreningar

- Vid halter som överskrider en miljökvalitetsnorm
 - Krav på åtgärdsprogram
 - 2 år för att ta fram
 - Höga krav på åtgärder, underlag och redovisning
 - Koppling till enskilda rättigheter, skadestånd & sanktioner
- Vid halter som överskrider en utvärderingströskel
 - Krav på förebyggande luftkvalitetsstrategi
 - Verktyg för att arbeta proaktivt och långsiktigt för en bra luftkvalitet
 - Lättare krav på åtgärder och redovisning

NATUR
VÅRDS
VERKET

